

blijkt ook die „parlementaire discussie” handeling en zelfs laat zich de stelling verdedigen, dat er in die onbewogen eeuw ten onzent meer is veranderd dan in enige vroegere. Wendt men zijn blik van het grote en al te vormelijke staats-theater af naar de bescheiden tonelen in de gemeenten en op het platteland, dan blijken deze vol gistend leven, dan is er geen groter contrast denkbaar dan tussen deze eeuw en haar voorgangster, vooraf wanneer men die negentiende eeuw ten onzent, waarvoor reden is, omstreeks 1840 laat beginnen, toen de grote regisseur, die Koning Willem I heette van voor het voetlicht was verdwenen. Achtereenvolgens zijn immers in de loop dier eeuw de verschillende bevolkingsklassen, die tot nog toe of aan het politieke en cultuurleven in het geheel geen deel hadden genomen, of daarin toch slechts een bescheiden proefrol, om zo te zeggen, hadden gespeeld, daarin betrokken geraakt. Eerst de brede burgerij, die in 1848 blijvend het heft in handen neemt, dan de katholieken, vervolgens, omstreeks 1880, de kleine burgerij, zowel die van de gereformeerden als van de roomsen, daarna de arbeiders. En ten slotte volgde ook die andere, maar nauwelijks minder gewichtige politiek-culturele en beroeps-emancipatie, die der vrouwen.

En hij die de voorwaarden voor dit nieuwe bestaan of althans het kader waarbinnen het zich ontwikkelen kon, geschapen heeft, is niemand anders dan die zelfde „houterige”, die altijd toch ietwés wereldvreemde „discussie-redenaar” Thorbecke en zijn bevrijdende daad ligt geheel op het parlementaire terrein; zij bestaat uit niets anders dan het schrijven van de nieuwe grondwet, met de daaruit voortvloeiende organieke wetten als supplement. „De grondwet mag niet een loutere vorm, zij moet eene nationale kracht wezen”. In die sobere woorden van 1839, zo ver van alle grootspraak, heeft de schepper ervan ongewild zijn eigen betekenis voor de honderd sindsdien verlopen jaren vastgelegd. En het probleem, waarvoor de historicus, die van dezen man het portret heeft te geven, komt te staan, is dan ook geen ander dan een antwoord te vinden op de vraag: hoe was dat mogelijk? Hoe was deze man, dat hij dit heeft kunnen bereiken? Wie deze vraag bevredigend kan beantwoorden, heeft, maar ook dán alleen, het raadsel opgelost.

Johan Rudolf Thorbecke is op de 14de Januari 1798 geboren, in hetzelfde jaar als de eerste grondwet der Bataafsche Republiek, die de zijne vijftig jaar voorafging. Het was te Zwolle in het huis op de dijk, die thans zijn naam draagt: Thorbeckegracht. Zijn vader was tabakshandelaar, zijn moeder diens nicht en hij zelf dus een kind uit die burgerij, die hij aan de macht zou helpen. Hij heeft als kind al de zorg gekend. Hij groeit op in tamelijk behoeftige omstandigheden, want hij was pas twee jaar, toen zijn vader de kwijnende zaak aan kant deed, zonder nochtans ooit een betere werkkring te vinden. Wanneer onze